

Félszabályos, L és RV Tau típusú változók

0014+44 VX And	SRA	Szeptemberben minimumközeli állapotban: 9 ^m ,2-s.
0726-09 U Mon	RVB	Szeptember közepétől újra észlelhető az északi mérsékelt övből is: 6 ^m ,5-s.
1151+58 Z UMa	SRB	8 ^m ,0 és 7 ^m ,2 között változott.
1215+61 RY UMa	SRB	Valamelyest halványodott, átlagosan 7 ^m ,5-s.
1425+39 V Boo	SRA	10 ^m ,0-s „történelmi” minimumából gyorsan fényesedett 8 ^m ,5-ig!
1710+14 α Her	SRC	Több észlelő szerint a szokottnál fényesebb, 2 ^m ,9-3 ^m ,0-s.
1826+21 AC Her	RVA	JD 256-kor 8 ^m ,0-s mellékminimumban.
1842-05 R Sct	RVA	Augusztus elején 7 ^m ,5-s főminimumban, majd visszafényesedett maximumába (5 ^m ,2-5 ^m ,5).
2032+26 V Vul	RVA	JD 259-kor 9 ^m ,4-s minimumban.
2033+17b EU Del	SRB	6 ^m ,2-6 ^m ,5 közötti észlelések.
2040+17 U Del	SRB	Nyár közepi szabadszemes korszaka után elhalványodott, az időszak végén 7 ^m ,2 körüli.

KISS LÁSZLÓ, KOVÁCS ISTVÁN, REICZIGEL ZSÓFIA, MIZSER ATTILA

Változós hírek

SN 2004et az NGC 6946-ban

Újabb fényes szupernóva az északi égen! S. Moretti olasz amatőr csillagász fedezte fel 12^m,8-s fényességnél szept. 27-én készített szűrő nélküli CCD felvételeken a Cepheus csillagképben található NGC 6946 jelű galaxisban. A felfedezés érdekessége, hogy az SN 2004et már a nyolcadik (!) ismert szupernóva ebben a galaxisban, melyek közül a legfényesebb az SN 1980K volt, 10^m,7-s maximumfényességgel. A 2004et 2000-es koordinátái: RA= 20^h35^m25^s,4, D= +60°07'17",6, ami több ívpercre K-re van a galaxis magjától. A felfedezés másnapján készített spektrumokat az új csillagról T. Zwitter (Ljubljani Egyetem) és U. Munari (Padovai Observatórium), amik alapján II-es típusú SN széles, emissziós H α vonallal. W. Li (University of California) és munkatársai egy 1989-es felvételen találtak egy 21 magnitúdós objektumot az SN helyén, ám az legnagyobb valószínűség szerint egy kompakt csillaghalmaz, aminek egyik tagja robbanhatott most fel.

Magyarul az első hírt a Mira listán közöltük szeptember 29-én, és másnap már el is készülték az első magyarországi megfigyelések a Polaris Csillagvizsgálóban. A majdnem teliholdas, budapesti égen is könnyen látszott az új csillag egy 25 cm-es reflektorral, az SS Cyg minimumának megfelelő fényességnél (Mzs). A következő napokban aki tehet, észlelte az új csillagot, több CCD-képet is kaptunk róla. Jelen sorok írásakor már csak a legnagyobb műszereket használók követhetik a csillag halványodását, amihez az AAVSO honlapjáról lehet térképet letölteni (www.aavso.org). (IAUC 8413 – Ksl)

GRB 041006

2004. október 6-án 13:24:14 UT-kor detektálta a HETE műhold a GRB 041006 jelzésű gammavillanást, ami az utóbbi idők egyik legfényesebb optikai utófénylését produkáló GRB-je volt. A gamma- és röntgenészlelések azt sugallták, hogy hosszú időtartamú és potenciálisan a GRB 030329-hez hasonló fényességű villanás lehetett. Az optikai utófénylés azonosítását megnehezítette, hogy az elsődleges koordináták pár ívperces körzetében két, 15 magnitúdó körüli kisbolygó is kószált éppen, így az első beszámolók bizonytalan eredménnyel szolgáltak. 55 perccel a kitörés után már 17 magnitúdós fényességnél észlelték a gyorsan halványodó utófénylést.

Magyar vonatkozása az eseménynek, hogy Kereszty Zsolt is sikeresen azonosította a GRB 041006 optikai képét! Őt és fél órával a gammavillanás után a Corona Borealis Csillagvizsgáló 35,6 cm-es főműszerével és SBIG ST-7E CCD kamerájával készített képeket a területről (2000-es koordináták: RA= 00^h54^m50^s,17, D= +01°14'07",0), melyeken 19^m,7-s fényességnél rögzítette a villanás utófénylését. Kereszty Zsolttal gyakorlatilag egy időben észlelte az égitestet Berto Monard dél-afrikai amatőr, aki 19^m,5-s fényességet becsült szűrő nélküli képek alapján. 1,6 nappal a felfedezés után 22^m,1-s volt, míg az egyik legutolsó észlelés szerint október 11,12 UT-kor már csak 23^m,6 volt a fényessége (S. Covino és munkatársai a VLT 8,2 m-es Kueyen egységével). Az adatok összesítése szerint több törés is tapasztalható volt az optikai fénygörbén, ugyanakkor az egyetlenegy spektroszkópia szerint (a 8 m-es Gemini teleszkóppal) vöröseltolódása 0,72 körüli. Mindezek egy jól észlelt, az átlagosnál valamivel fényesebb és szokatlanabb viselkedésű gammavillanásra utalnak, ám jelenleg ezek oka ismeretlen. Kereszty Zsoltnak ez úton is gratulálunk a bravúros észleléshez! (GCN *hírlevelek alapján* – Ksl)

GK Persei

Újra kitört a GK Per! Az 1901-ben 0 magnitúdós maximumban tetőzött fényességű Nova Per 1901, mai nevén GK Per, a 2–3 évente bekövetkező kis kitöréseiről ismert egzotikus változócsillag. Ezek során a minimumban 13^m,0-s csillag pár hét alatt felfényesedik 10^m,0–11^m,0 közötti maximumába, majd hasonló időtartam alatt visszahalványodik. A törpe nóvák aktivitására emlékeztető viselkedés roppant egyedi az ismert klasszikus nóvák között, így a GK Per észlelése igazi változós ínyencségnek számít.

Legújabb kitörése szeptember végén kezdődött, amikor 29/30-án pár óra leforgása alatt bő fél magnitúdót fényesedett. Jelen rovat összeállításakor (okt. 17.) már 11^m,0 és 12^m,0 közötti fényességű, így maximuma valamikor október végén, esetleg november elején várható, ami után egyenletes halványodás fog következni. Magyarországon október első hetében vettük észre, hogy megmoccan a GK Per, s fényesebb lett, mint szokásosan (Pps). A csillag észlelésére kedvet kapók az AAVSO honlapján találnak térképet. (Ksl)

Változócsillagok katalógusa és fénygörbéi

Új kiadványunk a VCSSZ programcsillagai mellett észlelési útmutatót, változócsillag-típus magyarázatokat és az 1998–2002-es időszak legérdekesebb fénygörbéit mutatja be, mintegy 100 ezer észlelés felhasználásával. A kiadvány megrendelhető az MCSE-től, ára tagoknak 500 Ft.